

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба таҳқиқи диссертатсионии Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар мавзуи «Масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯйи ихтисоси 5.4.3 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ пешниҳод шудааст

Мубрамии мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Диссертатсияи номзадии Солиҳов Саймурод Тағоймуродович ба яке аз мавзӯҳои муҳимми илми сотсиология – иҷтимоишавии шахс бахшида шудааст. Мубрамияти мавзӯ дар он зоҳир мегардад, ки диссертант иҷтимоишавии шахсро вобаста ба шароити гузариши ҷомеа ва тағйирёбии муносибатҳои ҷамъиятӣ дар соҳаҳои гуногуни ҳаёти иқтисодӣ ва иҷтимоӣ-фарҳангӣ баррасӣ намудааст. Дар натиҷаи тағйирёбии ҷамъият ниҳодҳо ва сохторҳои наво ба вуҷуд омаданд, ки ба иҷтимоишавии шахс таъсири муҳим гузоштанд.

Хусусияти хоси иҷтимоишавии шахс дар фазои пасошӯравӣ ва дар ҷомеаи тоҷикистонӣ бо дигаргуншавии муҳити оила, боғчаи бачагон, доираи дӯстону рафиқон, муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, ҷойи кор ва донишгоҳҳо, ҳамчунин бо сатҳи рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ, паҳншавии меъёрҳои анъанавии рафтор ва сифати маориф алоқаманд буда, ба тамоюли худмуайянкунии иҷтимоии насли наврас ва ҷавонон таъсири бевосита мерасонад. Маҳз ҳамин масъалаҳо дар диссертатсия мавриди омӯзиш ва таҳқиқи илмӣ қарор гирифтаанд.

Дар диссертатсияи мазкур муҳаққиқ муҳимтарин масъалаҳои иҷтимоишавии шахс, махсусан ҷавононро, аз ҷумла асосҳои назариявӣ ва методологияи ташаккули шахс, омилҳои он, самтҳои асосӣ ва дурнамои онро дар ҷомеаи муосир, инчунин афкори оммаро оид ба ташаккули шахс ба таври фарогир ва амиқ таҳқиқ кардааст.

Чихати дигари муҳимми диссертатсияи Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар он ифода меёбад, ки диссертант андешаҳои мутафаккирони асримиёнагии форсу тоҷик ва назарияҳои сотсиологияи классикони сотсиологияи русу ғарб ва ватаниро дар бораи ҷанбаҳои иҷтимоии ташаккули иҷтимоишавии шахс, мафҳум ва моҳияти он, таъсири он ба ҷавонон, нақши иҷтимоишавии шахс дар сохтори иҷтимоии ҷомеа, муносибати ҷавонон ба омилҳои гуногуни ташаккули он ва дигар масъалаҳои ба мавзӯи таҳқиқот алоқамандро мавриди таҳлили илмӣ қарор дода, хулосаҳои худро ба таври мушаххас иброз намудааст. Муаллиф ба масъалаҳои ташаккули иҷтимоишавии шахс дар шароити гузариш ба муносибатҳои нави ҷамъиятӣ ва таъсири он ба ҷавонони тоҷикистонӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир намуда, ҷиҳатҳои мусбат ва манфии онҳоро бо далелҳои мӯътамад баррасӣ кардааст.

Дар натиҷаи тағйирёбии муносибатҳои ҷамъиятӣ дигаргунҳои куллии ба амал омаданд, ки онҳо низоми анъанавии арзишҳо, аз ҷумла соҳаи маорифро низ фаро гирифтанд ва сабаби тағйирёбии интиҳоби самти арзишии ҷавонон гардид, ба тамоюли он таъсир расониданд. Маориф ҳамчун яке аз ниҳодҳои асосии иҷтимоӣ дар шароити тағйирёбии ҷомеа барои рушди ташаккулёбии шахс нақши хеле муҳим мебозад. Дар шароити рушди иқтисодиёт ва ҷамъияти муосир низоми маориф сифатан ҳамчун яке аз омилҳои муҳимтарин маҳсуб ёфта, дар раванди иҷтимоишавии шахс хусусияти идорашавандаро мегирад.

Дар ҷомеаи Тоҷикистон моҳияти нишондиҳандаҳои тамоюли иҷтимоии ҷавонон дигаргун шуда, арзишҳо ва мавқеи иҷтимоӣ ҳамчун обрӯю эътибор ва мартаба вобаста ба намудҳои касбу кор ва ихтисосҳо тағйир ёфтааст. Дар шароити дигаргунҳои куллии иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеа раванди ҳаёт вобаста ба низоми маориф моҳиятан тағйир ёфта, мутобиқшавии иҷтимоӣ ба тарбияи меҳнатӣ ва маориф афзун мегардад. Тарбияи меҳнатӣ низ баробари маориф ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ дар раванди ташаккулёбии тамоюлоти иҷтимоӣ ва мутобиқ гардидани насли наврас ба шароити иқтисоди бозаргонӣ нақши амиқ мебозад. Бинобар ин, тарбияи меҳнатӣ дар баробари маърифати

оилаҳо чун муҳимтарин омил ва шартӣ омодамоии насли наврас ба ҳаёти мустақилона ба ҳисоб меравад.

Аз ин лиҳоз, диссертант дар заминаи таҳлили натиҷаҳои таҳқиқоти сотсиологӣ ва маводи зиёди илмӣ ба хулосае омадааст, ки маҳз тағйиротҳои дар ҷомеа ба амал омада сабаби тезутундшавии мушкилоти иҷтимоӣ, ба монанди бекорӣ, сатҳи пасти музди меҳнат ва нафақа, ба табақаҳои иҷтимоӣ тақсимшавии ҷомеа, дастрас набудани маводи ғизӣ ба баъзе қишрҳои аҳоли ва маҳсулоти лавозимоти аввалия миёни баъзе гурӯҳҳои иҷтимоӣ гардид. Дар маҷмӯъ, ин масъалаҳо боиси нигаронии гурӯҳҳои иҷтимоии аҳоли мегарданд. Бинобар ин, омӯзиш ва таҳлили ҷанбаҳои гуногуни масъалаҳои иҷтимоӣ, омилҳои объективӣ ва субъективӣ ва мушкилоти иҷтимоӣ дар шароити муносибатҳои бозаргонӣ ва таъсири онҳо ба равандҳои иҷтимоишавии шахс масъалаи мубрам маҳсуб мешавад.

Омилҳои объективӣ ва субъективӣ танҳо имкониятҳои қарафториро муайян менамоянд, аммо сабабҳои мунтазами он намебошанд. Мубаддалгардии имконият ба ҳақиқат тавассути амалҳо ва рафтори инсонҳо ба амал омада, таносубан омилҳои мушаххас мебошанд. Аз ин рӯ, раванди иҷтимоишавӣ ҳам дар фазои оила ва ҳам дар раванди таҳсил ба самтҳои худмуайянкунии иҷтимоии ҷавонон таъсири бевосита мегузорад. Аз ҷониби дигар, ҳар як муҳити иҷтимоӣ ба ташаккули шахс таъсири мухталиф мерасонад. Дар шароитҳои ба ҳам монанди иқтисодӣ ва иҷтимоӣ-психологӣ фарқиятҳои калон, ҳатто принципнок, дар рафтори инсонҳо мушоҳида мешаванд. Онҳо аз ҷиҳати шароити оилавӣ, ҷараёни таҳсил ва фаъолият дар коллективи меҳнатӣ, таъсири гурӯҳҳои хурд ва инчунин хусусиятҳои хоси инсонҳо шарҳ дода мешаванд. Вобаста ба ин, иҷтимоишавии шахс боиси устувории ҷомеа гардида, шахс рафтори худро ба танзим мебарорад ва хислатҳои қарафторӣ коҳиш меёбанд.

Дар ҷомеаи Тоҷикистон то ҳол аз ҷониби ҷомеашиносони ватанӣ масъалаҳои иҷтимоишавии шахс бо равиш ва методҳои таҳқиқоти сотсиологӣ мавриди омӯзиши амиқ ва фарогир қарор нагирифтааст. Аз тарафи дигар,

таҳқику баррасии мавзӯи диссертатсияи Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар шароити тағйирёбии муносибатҳои иҷтимоӣ дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон мубрам маҳсуб меёбад. Муҳаққиқ дар раванди навиштани диссертатсияи худ аз асарҳои классикони илмҳои ҷомеашиносӣ, таҳқиқоти донишмандони ватанӣ ва хориҷӣ, монографияҳо ва мақолаҳои илмӣ, натиҷаҳои таҳқиқоти сотсиологӣ, ки худ бевосита дар гузаронидан, коркард ва таҳлили натиҷаҳои онҳо иштирок кардааст, инчунин аз маълумоти омӯрӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунандаи Тоҷикистон ва маводи сомонаҳои интернетӣ васеъ ва самаранок истифода бурдааст. Дар диссертатсия мақсад ва вазифаҳои гузошташуда дар сатҳи зарурӣ иҷро шуда, кор дорои як қатор навиғониҳои илмӣ мебошад.

Маълумоти мухтасар оид ба фаъолияти меҳнати доктараб. Солиҳов Саймурод Тағоймуродович соли 2004 ба факултети сотсиологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дохил шуда, соли 2009 онро бо баҳои хубу аъло хатм кардааст. Сипас дар мактаби миёна ҳамчун омӯзгор фаъолият намуда, соли 2011 ба ҳайси лаборант дар Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба кор қабул шудааст ва аз соли 2012 то ҳол дар ҳамин донишгоҳ ҳамчун омӯзгор фаъолият мекунад. Ба масъалаҳои иҷтимоишавии шахс аз солҳои донишҷӯӣ машғул мебошад.

Соли 2010 доктараб ба Шӯбаи сотсиологияи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 5.4.3 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ ҳамчун унвонҷӯ вобаста карда шуда, дар давоми ин муддат таҳти роҳбарии илмӣ ман кори диссертатсиониро анҷом додааст.

Бояд таъakkур дод, ки диссертант нисбати мавзӯи таҳқиқшаванда аз давраи донишҷӯӣ ва сипас ҳангоми фаъолияти омӯзгорӣ ба ҷанбаҳои гуногуни иҷтимоишавии шахс таваҷҷуҳи хоса зоҳир намудааст. Аз ин лиҳоз, муҳаққиқ ҳангоми навиштани диссертатсия маҳорату қобилияти баланди мустақилонаи навиштани кори илмӣ ва гузаронидани таҳқиқоти илмиро нишон дода, оид ба

ин масъала мустақилона таҳқиқоти сотсиологӣ гузаронидааст ва натиҷаи онро дар рисолаи илмӣ худ васеъ истифода бурдааст.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Кори диссертатсионии Солиҳов Саймурод Тағоймуродович аз мундариҷа, номгӯи ихтисораҳо, муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се боб (шаш зербоб), хулоса, тавсия ва истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот, рӯйхати адабиёт ва рӯйхати интишороти илмӣ доғалаб иборат мебошад. Ҳаҷми умумии диссертатсия 202 саҳифаро ташкил медиҳад. Натиҷаҳои таҳқиқоти сотсиологӣ дар 21 расм ва ҷадвалҳо инъикос ёфтаанд.

Дар муқаддима муқарраии мавзӯи таҳқиқи диссертатсионӣ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши масъалаи илмӣ арзёбӣ гардида, объект ва мавзӯи таҳқиқ, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назариявӣ ва методологӣ, нағзониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии кор муайян карда шудаанд.

Дар боби якуми диссертатсия – «Асосҳои назариявӣ-методологии омӯзиши иҷтимоишавии шахс дар давраи тағйирёбии ҷомеа» диссертант рағандҳои иҷтимоишавии шахсро дар шароити тағйирёбии муносибатҳои иҷтимоӣ ва гузариш ба муносибатҳои бозаргонӣ илман асоснок карда, моҳияти онҳоро дар иҷтимоишавии шахс баррасӣ намудааст.

Дар боби дуҷуми диссертатсия – «Масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон» муаллиф мушкилот ва хусусиятҳои иҷтимоишавии аввалияи шахс ва нақши нағзоди маорифро дар иҷтимоишавии шахс аз ҷиҳати илмӣ таҳқиқ ва асоснок намудааст.

Дар боби сеҷуми диссертатсия – «Масъалаҳои тарбияи меҳнатӣ ҳамчун омили иҷтимоишавии шахс» бошад, таъсири тарбияи меҳнатӣ ба масъалаи худмуайянқунии иҷтимоии шахс баррасӣ шудааст, ки дар он диссертант муҳити иҷтимоӣ, хусусиятҳои он ва коллективи меҳнатиро ҳамчун омили асосии муассир ба худмуайянқунии ҷавонон таҳқиқ намудааст.

Дар хулоса ва пешнағзҳои натиҷаҳои асосии таҳқиқи илмӣ ҷамъбаст гардидаанд.

Натиҷаҳою хулосаҳои бадастовардаи диссертант асоснок мебошанд ва диссертатсия кори илмию таҳқиқотии мустақилонаи анҷомёфта ба ҳисоб меравад. Ҳамаи пешниҳод ва нуктаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳои дар таҳқиқоти диссертатсионӣ овардашуда бо далелҳои муътамади назариявӣ-методӣ ва таҳлили мустаҳкам асоснок шуда, аҳаммияти илмӣ-амалӣ доранд.

Интишорот ва апробатсияи натиҷаҳои таҳқиқот. Муҳтавои асосии диссертатсия дар 13 интишороти илмии муаллиф, аз ҷумла дар 5 мақолае, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд, инъикос ёфтааст. Натиҷаҳои таҳқиқот дар ҷаласаҳои Шӯъбаи сотсиологияи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, инчунин дар конференсияҳои илмӣ-назариявӣ ва илмӣ-амалии сатҳи ҷумҳуриявӣю байналмилалӣ муҳокима ва гузориш шудаанд. Теъдод ва мазмуни интишорот ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он мутобиқат менамояд.

Муҳтавои диссертатсия ба номи мавзӯ ва шиносномаи ихтисоси 5.4.3 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ мутобиқат менамояд. Мазмуну мундариҷаи диссертатсия, хулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалӣ ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошанд. Автореферати диссертатсия ва интишороти илмии муаллиф моҳияти асосии диссертатсияро пурра ифода меkunанд.

Саҳми докталаб дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он зоҳир мегардад, ки муҳаққиқ оид ба мавзӯи диссертатсияи худ мустақилона таҳқиқоти сотсиологӣ гузаронида, натиҷаҳои онро коркард ва таҳлил намуда, ба таври васеъ истифода бурдааст. Таҳқиқоти илмии диссертант дорои як қатор навлғониҳои илмӣ буда, ҳамзамон муаллиф барои ҳалли масъалаҳои дар диссертатсия баррасйнамудаи худ тавсияҳои илман асоснок ва татбиқшавандаро пешниҳод кардааст.

Хулоса. Диссертатсияи Солихов Саймурод Тағоймуродович дар мавзуи «Масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон» таҳқиқоти илмӣ таҳассуси мустақилона ва анҷомёфта буда, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) ва Дастурамал оид ба тартиби расмӣ таърифи диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2021, №3) ҷавобгӯ мебошад, муаллифи он бошад, ҷиҳати сазовор гардидан ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯйи ихтисоси 5.4.3 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ барои ҷимоя пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ:

доктори илмҳои фалсафа,
сарҳодими илмӣ Шуъбаи сотсиологияи
Институти фалсафа ва сиёсатшиносии
ба номи А. Баҳоваддинови Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон

Г.Г. Кахоров

« 13 » 04 соли 2026

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33.
Телефон: (+992) 93 774 5900
E-mail: qahorov1949@gmail.com

Имзои доктори илмҳои фалсафа Г.Г. Кахоров-ро тасдиқ менамоям:

Нозири калони Шуъбаи кадрҳои

Институти фалсафа ва сиёсатшиносии
ба номи А. Баҳоваддинови Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон

Абдурахмонзода

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33.
Телефон: (+992) 372 21 56 89
E-mail: ifppanrt@gmail.com

« 13 » 04 соли 2026.